

Lokal rutin för rapportering enligt Lex Sarah

Beslutade av
utbildningsnämnden

start.stockholm

Rutin för rapportering enligt Lex Sarah

Januari 2022

Publicationsnummer: Klicka här för att ange publiceringsnummer

Dnr: Klicka här för att ange Dnr

ISBN: Klicka här för att ange ISBN

Utgivningsdatum: Klicka här för att ange utgivningsdatum

Utgivare: Klicka här för att ange utgivare

Kontaktperson: Klicka här för att ange kontaktperson

Produktion: Klicka här för att ange produktion

Distributör: Klicka här för att ange distributör

Omslagsfoto: Klicka här för att ange omslagsfoto

Konsult: Klicka här för att ange konsult

Innehåll

1.	Inledning	5
2.	Begrepp	5
2.1	Vad är lex Sarah?	5
2.2	Vad är missförhållanden?	6
2.3	Vad gör lex Sarah-ansvarig?	7
3.	Rapportera	7
3.1	Vem ska rapportera?	7
3.2	Hur rapporterar man?	8
3.2	Till vem rapporterar man?	8
4.	Utreda	8
4.1	Rapporter som avskrivs	8
4.2	Rapporter som utreds	9
4.3	Jäv	10
5.	Undanröja och avhjälpa	10
6.	Anmäla	11
6.1	Utbildningsnämnden	11
6.2	Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO)	11
6.3	Polisanmälan	11
7.	Övrigt	11
7.1	Enskilda som vill klaga på socialtjänsten och LSS	11
7.2	Fördjupad läsning och källor	12

1. Inledning

Kommunfullmäktige utfärdade i juni 2013 riktlinjer för nämndernas verksamhet när det gäller tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).¹ Enligt dessa riktlinjer ska nämnder som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller verksamhet enligt LSS fastställa rutiner för hur skyldigheten att rapportera, utreda, avhjälpa och undanröja missförhållanden och risker för missförhållanden ska fullgöras.

Utbildningsnämnden tillhandahåller på ett antal skolor platser för korttidstillsyn, KTT, för skolungdomar över 12 år enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade på uppdrag av stadsdelsnämnderna och andra kommuner. Detta dokument är utbildningsnämndens lokala rutiner för lex Sarah.

Rutinen hänvisar till olika källor, exempelvis webbplatser, andra myndigheters riktlinjer eller andra källor som ofta byter namn eller uppdateras. Förvaltningen (lägsta beslutandenivå avdelningschef avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa) har därför i uppdrag att göra sådana enkla uppdateringar som inte ändrar rutinen i sak. Revideringen ska anmälas till nämnden. Vid sådana förändringar som påverkar innehållet i rutinen krävs nämndbeslut.

2. Begrepp

2.1 Vad är lex Sarah?

Lex Sarah kallas de bestämmelser som finns i 14 kap 4 § socialtjänstlagen (SoL) och 24 c § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Lex Sarah handlar om att uppmärksamma och rätta till missförhållanden och risker för påtagliga missförhållanden som kan drabba klienter och brukare.

Syftet med lex Sarah är att bidra till att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden. Det är viktigt att komma till rätta med brister i verksamheten och att förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen.

¹ Riktlinjer för lex Sarah, Kommunfullmäktige juni 2013, dnr 325-1033/2012.

Lex Sarah omfattar hela socialtjänstens verksamhetsområde, alltså både äldreomsorg och övrig socialtjänst, inklusive LSS-verksamheter.

Lex Sarah ska tillämpas både vid handläggning av ärenden och vid genomförande av insatser. Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) för hur bestämmelserna ska tillämpas samt Handbok för tillämpning av bestämmelserna om lex Sarah (2013). Stockholms stad har antagit stadsövergripande riktlinjer för lex Sarah (2013).

2.2 Vad är missförhållanden?

Med missförhållande avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa.

Det inträffade behöver alltså inte ha fått konsekvenser för den enskilde, utan att det finns påtaglig risk för konsekvenser är tillräckligt för att rapportering ska ske. Med en påtaglig risk för ett missförhållande avses att det finns en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Exempel på missförhållanden:

- Brister i bemötande som klart avviker från krav på respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet.
- Brister i handläggning i såväl myndighetsutövning som verkställande av insats.
- Fysiska övergrepp (till exempel slag, nypningar eller hårda tag).
- Psykiska övergrepp (till exempel hot, bestraffningar, trakasserier, skrämnel eller kränkningar).
- Ekonomiska övergrepp (till exempel stöld av pengar eller ägodelar, utpressning eller förskingring).
- Sexuella övergrepp.
- Brister i omsorgen (till exempel brister i personlig hygien, tand- och munhygien, mathållning eller bristande tillsyn).
- Våld som den enskilde brukaren utövar mot någon annan (till exempel en annan skolungdom på samma KTT-verksamhet).

Återkommande brister i verksamheten, som till exempel beror på bristande utrustning, kompetens eller arbetsrutiner, kan

sammantaget utgöra ett missförhållande även om bristerna var för sig inte kan anses vara det.

Med allvarliga missförhållanden, som ska anmälas till Inspektionen för vård och omsorg, IVO, avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett allvarligt hot mot eller har medfört allvarliga konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Med påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande, som också ska anmälas, avses att det är fråga om uppenbar och konkret risk för ett allvarligt missförhållande (SOSFS 2011:5, 6 kap. 1 §, SOSFS 2013:16). Samtliga allvarliga missförhållanden eller påtagliga risker för allvarliga missförhållanden ska anmälas till IVO.

2.3 Vad gör lex Sarah-ansvarig?

Varje nämnd ska utse en lex Sarah-ansvarig. Utbildningsnämndens lex Sarah-ansvarig framgår av delegationsordningen.

Den lex Sarah-ansvariga ansvarar för att ta emot och utreda rapporter samt fatta beslut om dessa. Det är även lex Sarah-ansvarig som anmäler allvarliga missförhållanden till IVO. Den lex Sarah-ansvariga ansvarar också för att informera personal med flera om deras rapporteringsskyldighet.

3. Rapportera

3.1 Vem ska rapportera?

Var och en som är verksam inom socialtjänsten, äldreomsorgen eller inom verksamhet som bedrivs enligt LSS, LVU eller LVM, vare sig det är kommunalt eller enskilt driven verksamhet, är skyldig att rapportera ett missförhållande eller påtaglig risk för ett missförhållande i den egna verksamheten. Den person som rapporterar ansvarar inte själv för att bedöma hur allvarligt missförhållandet är.

Föreståndaren för KTT-verksamheten har ansvar för att informera nyanställd personal med rapporteringsskyldighet om utbildningsnämndens lokala lex Sarah rutin. Föreståndaren har också ansvar att informera samtliga medarbetare minst en gång per år om skyldigheten att rapportera. Detta följs upp årligen av lex Sarah-ansvarig.

Detta gäller för den som är:

- anställd,
- uppdragstagare, exempelvis personal från bemanningsföretag,
- praktikant eller motsvarande under utbildning, samt
- deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program.

Den som rapporterar enligt lex Sarah måste tala om vem han/hon är för att kunna säkerställa att den som rapporterar omfattas av rapporteringsskyldigheten.

3.2 Hur rapporterar man?

Den som rapporterar ett missförhållande bör göra det genom en rapporteringsblankett.

Det är också möjligt att rapportera genom ett vanligt brev eller e-post. Man kan även informera lex Sarah-ansvarig muntligt, men i dessa fall ska den muntliga rapporten följas av en skriftlig rapport.

Vid rapportering enligt lex Sarah behöver följande delar beskrivas kortfattat.

- Missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande
- Vem/vilka det är som berörs
- Konsekvenserna för den enskilde brukaren
- Var och när missförhållandet upptäcktes

3.2 Till vem rapporterar man?

En rapport enligt lex Sarah ska skickas till utbildningsförvaltningens registrator som utan dröjsmål diarieför ärendet och skickar det vidare till lex Sarah-ansvarig.

Rapporten kan även lämnas till närmsta chef som utan dröjsmål ska vidarebefordra rapporten till registrator.

4. Utreda

4.1 Rapporter som avskrivs

När en rapport enligt lex Sarah via registrator inkommer till lex Sarah-ansvarig gör denne en förhandsbedömning ifall en utredning ska genomföras eller inte. Om det är uppenbart att mottagen rapport inte rör missförhållande som ska rapporteras enligt lex Sarah beslutar Lex Sarah-ansvarig enligt delegation att ingen utredning ska göras. Beslutet att avskriva ärendet med ett ställningstagande

anmäls till utbildningsnämnden. Ställningstagandet och övriga omständigheter dokumenteras i rapporten.

4.2 Rapporter som utreds

I annat fall utser den lex Sarah-ansvarige en lex Sarah-utredare. Av utredningen ska följande framgå och dokumenteras fortlöpande.

- Vad det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande har bestått i och vilka konsekvenser det har fått eller kunde ha fått för den enskilde.
- När den muntliga eller skriftliga rapporten har tagits emot.
- När och hur missförhållandet eller risken för ett missförhållande har uppmärksammats.
- När missförhållandet eller risken för ett missförhållande har inträffat.
- De orsaker till missförhållandet eller risken för missförhållandet som har identifierats.
- Om något liknande har inträffat i verksamheten tidigare och i så fall varför det har inträffat igen.
- Bedömningen av om något liknande skulle kunna inträffa igen.

Även de åtgärder som har vidtagits för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande ska dokumenteras samt tidpunkt för dessa (se nedan), liksom uppgifter om vad som i övrigt har framkommit under utredningen.

Utredningen kan resultera i bedömningen att det rapporterade:

- inte utgjorde ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande, eller att det
- utgjorde ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande, eller att det
- utgjorde ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande.

Det beslut som utredningen avslutas med ska dokumenteras.

Exempelvis kan beslutet vara att det rapporterade utgjorde ett missförhållande och att vissa åtgärder måste vidtas för att förhindra att missförhållandet uppstår igen. Lex Sarah-ansvarig ansvarar för att avsluta utredningen med ett beslut som anmäls till utbildningsnämnden.

4.3 Jäv

Personer som enligt ovan tilldelas ansvar i samband med en lex Sarah-utredning och som kan bedömas stå i en jävsituation ska ersättas av annan person.

5. Undanröja och avhjälpa

Lex Sarah-ansvarig informerar och kommunicerar med ansvarig föreståndare för den aktuella KTT-verksamheten och säkerställer att missförhållandet inte är pågående samt informerar beställande stadsdelsnämnd.

Föreståndaren för KTT-verksamheten har ansvar för att vidta de nödvändiga åtgärder som situationen kräver för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller risken för ett missförhållande och ansvarar för att åtgärder som framkommer vid lex Sarah-utredning vidtas.

Föreståndaren medverkar i lex Sarah-utredning och ansvarar för att dokumentera de åtgärder som har vidtagits eller planeras att vidtas i verksamheten för att förhindra att liknande missförhållanden eller risken för ett missförhållande uppstår igen.

Föreståndaren ansvarar också för att ge den information som behövs till den eller de enskilda som har utsatts för ett missförhållande samt ge det stöd den eller de behöver.

Vidare ansvarar föreståndaren för information till berörd personal: vilka personer ska informeras om en rapport och de åtgärder som har vidtagits, hur ska de informeras och hur ska berörd personal ges stöd.

Beställaren, det vill säga den instans som beviljat KTT-verksamhet för den enskilde eleven, ser till att nödvändiga uppgifter dokumenteras i den enskildes journalanteckning (dock inte lex Sarah-rapporten och utredningen). I de fall där en anmälan har gjorts till IVO ansvarar beställaren för att notera det i en journalanteckning.

6. Anmäla

6.1 Utbildningsnämnden

Om Lex Sarah-ansvarig beslutar att en utredning ska påbörjas informerar beställande nämnd i de fall rapporten gäller en brukare som har beslut om insats från annan nämnd/stadsdel/kommun. Om lex Sarah-ansvarig gör bedömningen att missförhållandet kan vara ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande görs en anmälan till IVO.

Lex Sarah-ansvarig ansvarar också för att kommunicera utredningen till föreståndaren på KTT-verksamheten och bevaka att uppföljning sker.

Lex Sarah-ansvarig gör en årlig sammanställning av rapportering enligt lex Sarah till utbildningsnämnden som biläggs nämndens verksamhetsberättelse

6.2 Anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande ska snarast anmälas på avsedd blankett till IVO. Den utredning som gjorts med anledning av det inträffade ska bifogas anmälan. Lex Sarah-ansvarig ansvarar för anmälan till IVO.

6.3 Polisanmälan

En händelse som bedöms vara brottslig, som stöld, misshandel och övergrepp bör polisanmälas av den som utsatts. En polisanmälan innebär inte att skyldigheten att rapportera enligt lex Sarah upphör.

7. Övrigt

7.1 Enskilda som vill klaga på socialtjänsten och LSS

Enskilda, anhöriga och allmänheten kan inte göra en lex Sarah-anmälan till tillsynsmyndigheten IVO. Vem som helst kan dock anmäla allvarliga brister eller om man tycker att man inte får gehör för sina synpunkter till IVO:s regionala tillsynsavdelningar.
www.ivo.se/om-ivo/kontakta-oss

Lokal rutin för rapportering enligt Lex Sarah
12 (12)

7.2 Fördjupad läsning och källor

Senaste version av SOSFS 2011:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah [Lex Sarah \(socialstyrelsen.se\)](https://socialstyrelsen.se)

Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah (Socialstyrelsen). [Lex Sarah. Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah - PDF Gratis nedladdning \(docplayer.se\)](https://docplayer.se)

Stadens gemensamma riktlinjer för lex Sarah [documentHandler.ashx \(insynsverige.se\)](https://insynsverige.se)